

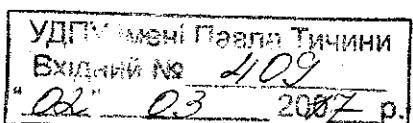
ВІДЗИВ

офиційного опонента
на дисертацію Хрипун Дар'ї Миколаївни
“Педагогічна та науково-просвітницька спадщина Василя Дмитровича
Сиповського (1844–1895 рр.)”, подану на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна
педагогіка та історія педагогіки

На сучасному етапі соціокультурних перетворень, входження національної освітньої системи в світові інтеграційні процеси зростають вимоги до особистості вчителя, формування у нього професійних умінь і навичок для досягнення мети виховання та навчання підростаючого покоління. Для глибокого розуміння і правильного розв’язання багатьох сучасних проблем підготовки фахівців великого значення набуває вивчення, теоретичний аналіз і творче використання досвіду минулого. Звернення до витоків педагогічної теорії і практики, творче засвоєння досвіду минулих поколінь, здатність осмислити історичні уроки дозволяють сьогодні якісно модернізувати вітчизняну систему підготовки педагогічних кадрів. Успіху в цьому процесі сприяє можливість включення до наукового обігу забутих, замовчуваних імен вітчизняних педагогів, творча спадщина яких містить просвітницькі, виховні і дидактичні ідеї, що можуть поповнити історію теорії і практики виховання та навчання, національної освіти і шкільництва.

Свідченням зростання інтересу сучасних науковців до педагогічних персоналій, до їх творчої біографії та спадщини є нові монографічні видання, підручники, посібники, хрестоматії з історії педагогіки. За останні роки з’явилося чимало дисертаційних досліджень, присвячених висвітленню педагогічних поглядів і напрямів наукового пошуку, просвітницької діяльності відомих сьогодні, забутих за радянських часів постатей, а саме: О. Барвінського, М. Корфа, С. Русової, М. Маккавейського, М. Сумцова та інших.

Необхідно зазначити, що спадщина багатьох і інших вітчизняних вчених, які за різних причин не пошановувалися, є мало дослідженою.

Отже, конструктивний, науково-об'єктивний розгляд вітчизняного педагогічного досвіду, спадщини видатних учених, вчителів, психологів є провідним і перспективним напрямом сучасних історико-педагогічних досліджень.

У контексті сказаного наукова значущість і доцільність дослідження Хрипун Дар'ї Миколаївни є незаперечною.

Постать Василя Дмитровича Сиповського (1844–1895 рр.) – непересічної особистості, історика, педагога, науковця, що закінчив у Санкт-Петербурзі історико-філологічний факультет, який працював на педагогічній ниві в другій половині XIX ст. головним чином у Петербурзі, яскравою сторінкою увійшла у вітчизняну науку. Він був не тільки педагогом-практиком, який впроваджував у шкільну справу ідеї гуманізму 60-х років XIX століття, але й видатним педагогом-теоретиком. У 70-ті роки він відстоював необхідність вищої жіночої освіти, запропонував програму оновлення вітчизняної народної освіти, заснованої на принципах всезагальності, доступності навчання, спадкоємності і послідовності шкіл. Він пропонував, щоб кожен міг обрати собі школу по силах, можливостях і нахилах. Звичайно, для таких шкіл потрібен чудово підготовлений вчитель, майстер своєї справи, спроможний служити високій ідеї, який має особливе покликання і володіє педагогічною культурою.

Спадщина В. Сиповського була предметом окремих наукових розвідок, автори яких згадували різні аспекти його життедіяльності. Але ці дослідження висвітлювали окремі питання: наприклад, дисципліни в школі (де акцентувалося увагу на поглядах В. Сиповського); або характеризувалася просвітницько-педагогічна діяльність Санкт-Петербурзького Комітету грамотності (1861–1895 рр.), активним учасником якого був В. Сиповський; або розкривалася діяльність інноваційного навчально-виховного закладу – Колегії Павла Галагана, де працював протягом 1871–1874 рр. В. Сиповський. Однак власне педагогічна та науково-просвітницька спадщина, діяльність

В.Д. Сиповського в контексті педагогіки, історико-педагогічного процесу в нашій країні до сьогодні комплексно не вивчено.

Відтак, актуальність запропонованого Д.М. Хрипун дисертаційного дослідження є незаперечною і безсумнівною.

На наш погляд, у роботі логічно обґрутовано та визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження. Зміст, структура, методологічний апарат дисертації свідчить про достатній науковий рівень дослідниці, що дозволило їй виконати роботу, враховуючи основні підходи сучасних історико-педагогічних досліджень до проблеми вивчення педагогічної персоналії, а також здійснити ґрунтовне, науково-об'єктивне, конструктивне вивчення творчої спадщини та напрямів практичної діяльності В.Д. Сиповського в контексті становлення вітчизняної національної педагогічної думки в Україні у XIX ст.

Важаємо, що структура дисертаційної роботи є логічно продуманою, конструкція усіх наявних розділів відрізняється системністю і взаємообумовленістю.

Незаперечною перевагою дослідження є той факт, що увага дисерантки звернена на досить значний масив історико-педагогічних та теоретичних праць філософського, історичного, педагогічного спрямування. Однак особливо цінним є те, що основою дослідження стали твори В.Д. Сиповського.

На позитивну оцінку заслуговує факт опрацювання дисеранткою архівних документів, бібліотечних фондів, матеріалів періодичної преси зазначеного періоду.

Вагомим доробком представленої роботи виступає наукова новизна. Дослідницею вперше на основі маловідомих джерел і наукової літератури здійснено комплексний аналіз наукових ідей В.Д. Сиповського; обґрутовано періодизацію педагогічної та науково-просвітницької спадщини педагога; схарактеризовано напрями його просвітницької діяльності.

Д.М. Хрипун чітко визначила і дала характеристику провідним чинникам і факторам формування В. Сиповського як науковця, так і інноваційного практика, зосередившись на висвітленні його світоглядних позицій і наукових переконань, без реконструювання яких не можна уявити повну картину його внеску в розвиток вітчизняної педагогіки II половини XIX століття.

Дисерантка переконливо обґрутує цінність використання спадщини вченого в сучасній педагогічній науці як важомого чинника виховання та навчання молодого покоління в умовах сьогодення.

На особливу увагу заслуговує сумлінна праця Д.М. Хрипун з архівними джерелами, адже саме завдяки цьому в науковий обіг було введено невідомі та маловідомі документи, матеріали публікацій, пов'язаних з науковою та практичною діяльністю В. Сиповського, що дало змогу поглибити відомості про його життєвий шлях, наукову діяльність та конкретизувати її вплив на освітні процеси II половини XIX століття.

Практичне значення дослідження логічно пов'язане з науковою новизною і теоретичною значущістю роботи. Виявленя дослідницею матеріали, зміст та висновки дисертації допоможуть поглибити сучасні знання про історію розвитку педагогічної думки в Україні XIX століття, вони можуть бути використані в навчальному процесі вищих закладів освіти, а також при укладанні навчальних посібників з історії розвитку вітчизняної освіти і шкільництва XIX століття тощо.

Дисертаційне дослідження завершують змістовні висновки.

Ми вважаємо, що наукові результати рецензованої дисертації полягають передусім у тому, що дослідниця цілісно і грунтовно вивчила наукові погляди В. Сиповського, суть яких полягала у необхідності реорганізації навчальних закладів відповідно до потреб суспільства; підготовки високо-професійного вчителя; гуманного ставлення до учнів; співпраці сім'ї та школи; обов'язковій освіті жінок; використанні у навчально-виховному процесі зарубіжного досвіду; позитивному виховному

впливі педагогічного колективу на своїх вихованців; запровадженні в освітніх установах принципів природовідповідності та народності; використанні у навчально-виховному процесі теоретично розроблених і науково обґрунтованих методів навчання (зокрема, в процесі викладання історії в школі). Відтак, ми не можемо залишити поза увагою копітку працю дослідниці, яка зробила переконливу спробу визначити внесок науковця у розвиток педагогіки XIX століття. Стверджуємо, що рецензоване дослідження відбулося і має незаперечну наукову цінність та практичну значущість.

Висновки дослідження (як до розділів, так і загальні) виважені, цілісні, комплексно і концентровано виявляють рівень узагальнення теоретичного та емпіричного матеріалу, в них чітко простежується взаємозалежність між метою, завданнями дослідження та усім змістом дисертації.

Робота відзначається творчим пошуком, аргументованістю положень, доказовістю, новими підходами в оцінці її феноменів.

Автореферат дисертації відповідає сучасним вимогам щодо дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії); достатньо повно відображає структуру, основні положення, результати та висновки наукової роботи й дає цілісне уявлення про проведене дослідження.

Публікації з теми дисертації та її автореферат повністю відбивають основний зміст і структуру дослідження, оформленого відповідно вимог до такого типу робіт.

Загалом, дисертація Дар'ї Миколаївни Хрипун заслуговує на позитивну оцінку, проте є деякі зауваження й окремі побажання:

1. Більш коректного формулювання, з нашої точки зору, потребують назви розділів і деяких параграфів (2.2. «Осмислення ідей В. Сиповського щодо вдосконалення організації і змісту навчального процесу в школі» і 2.3. «Формування особистості вчителя, відображені у педагогічних працях В. Сиповського» (в якому, доречі, йдеться не

про процес формування, а про вимоги до вчителя)). Щодо назви розділів, то таке їх розмежування є сумнівним. Вони є дуже близькими за значенням, бо поняття «загальнопедагогічні погляди», «науково-просвітницькі ідеї», «освітньо-виховні ідеї» є ідентичними, а, відповідно, і зміст обох розділів дуже близький і стосується одних і тих самих педагогічних поглядів В. Сиповського).

2. Поданий у другому розділі матеріал і висновок на С. 119 щодо впливу суперечливої суспільно-політичної ситуації в Російській імперії у II половині XIX століття, складовою якої була й Україна, логічніше було представити у I розділі.
3. Поданий на С. 147 висновок до параграфу 3.1. вимагає більшої коректності, адже авторське твердження, що «одним із найважливіших завдань для поліпшення засвоєння учнями історичної науки є уникнення систематичності, є вкрай сумнівним.
4. Зміст параграфу 3.3 підсумовує і повторює те, що вже було окреслено у попередніх параграфах. Робота тільки виграла, якщо б останнє завдання і останній параграф дослідження був посвячений можливостям впровадження результатів дослідження в умовах сьогодення.
5. Позитивним є наявність аналізу багатьох праць вченого, але дуже обмежено, з нашої точки зору, присвячено уваги характеристиці соціально-історичних умов і, пов'язаному з ними, змісту життєдіяльності В. Сиповського у кожний визначений період.

Проте зазначені зауваження не впливають на загальне позитивне враження від проведеного дослідження. Вважаємо, що дисертаційне дослідження Дар'ї Миколаївни Хрипун «Педагогічна та науково-просвітницька спадщина Василя Дмитровича Сиповського (1844–1895 рр.)» є завершеною науковою працею, що має теоретичне й практичне значення для загальної педагогіки та історії педагогіки, відповідає вимогам до кандидатських дисертаций, а його авторка цілком заслуговує

надання їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту
Кіровоградського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

Су
Н.С. Савченко

Необхідно зазначити, що складина багатьох імен пізньоземельних
вчених, які збереглися при чині їх поховань, є мало дослідженою.